

עלון שבועי מבית "בני אמונים" וכל מאמיניהם

פרשת וישלח

מעומקה של פרשה בענייני אמן ותפילה

בנתיבות אמונים

"הפון לקראת אלקי ישראל"

(עמוד ד יב)

"כִּי מִכְּבָדִי אֶכְבֵּד"

ביתר פירוט כתב הרמב"ם (תפילה ה ה): "תקון המלבושים כיצד; מתקן מלבושיו תחלה ומציין עצמו ומזהיר, שנאמר (כט ב): 'השתחוּוּ לַה' בְּהַדְרַת קִדְשׁ'. ולא יעמוד בתפלה באפונדתו ולא בראש מגולה ולא ברגלים מגולות - אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו בפני הגדולים אלא בבתי הרגלים" (רמב"ם תפילה ה ה).

ובמאירי (ברכות ל ב) העיד: "מגדולי החכמים היו מעטרים עצמם בבגדים נאים שלהם בשעת תפילה... ואף על פי שאין זו מסורה לכל, מכל מקום ראוי לו לאדם שלא לעמוד דרך הדיוטות וראוי לו להדר עצמו במה שמצוי לו".

טבילה במקווה

הלכות נוספות נפסקו בענייני חובת הכנת הגוף לתפילה, וכבר פשט המנהג בישראל להקפיד בכל יום על טבילה במקווה קודם התפילה, כלשון ציוויו של יעקב: "וְהִשְׁתַּבַּח... וְנִקְוָה וְנִעְלָה בֵּית אֱלֹהֶיךָ."

וכך ביאר המהרש"א (ח"א, ע"ז כ ב) על לשון הברייתא (שם): "זריזות מביאה לידי נקיות - באמצעות הזריזות לקום מוקדם בבוקר, יספיק לו הזמן כדי לנקות גופו ולרחוץ ידיו קודם התפילה, ונקיות [זו] מביאה לידי פרישות - פרישות היא לשון פרישת כפיים, דהיינו תפילה שבה אדם פורש כפיו השמימה".

עוד כתב הש"ה (אותיות, אות טהרה): "יש טומאה רוחנית שהיא האב של אבי אבות הטומאה, והיא טומאת עבירות, שכמו שמצינו להדיא בענייני עריות ומאכלות אסורות לשון טומאה, כך הוא הדין בכל העבירות, ומה גדול עניין טהרת המקווה, הן לטומאת הגוף והן לטומאת העבירות. אשרי מי שרגיל בטהרה זו תמיד, ויועיל לכל הטומאות וגם לטומאת העבירות, ויבוא לידי טהרה - היינו טהרת הלב. ורמז לכך מן הכתוב (תהלים נא יב): 'לֵב טְהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים', 'לֵב טְהוֹר בְּרָא' הוא ראשי תיבות 'טביל'. ומטרת הלב תימשך טהרת המחשבה, והתורה היא מחשבה טהורה".

וביסוד ושורש העבודה (שי"פ פ"א) כתב: "בכל טבילה שאדם טובל את עצמו יותר, ממשיך עליו קדושה ביותר... ואדם המקדש את עצמו מלמטה, מקדשים אותו מלמעלה יותר ויותר".

הנהגה זו הייתה נר לרגליהם של גדולי הדורות שהקיפו על טבילה במקווה בכל יום קודם התפילה, דוגמת החתם סופר שהיה טורח בכל בוקר לטבול במים קרים במקווה של רבי משולם טייסמניץ (מנהגי חתם סופר, בני ברק תשל"ו).

הכנה לתפילת מנחה ותפילת ערבית

בנוגע למנהגם של חסידים הראשונים, רבים הם הסבורים כי הנהגה זו שייכת דווקא לתפילת שחרית, אך מדברי בעל 'סדר היום' נראה שאדרבה, מעלתה גדולה יותר בתפילת מנחה ובתפילת ערבית, שכן כתב בהנהגות תפילת המנחה: "נראה לי שגדול שכר המקדים בערב מן המשכים בבוקר. מפני שבבוקר אין לו שום עסק משה ומתן ומלאכה לעשות ואין לו דרך אחר אלא לבוא לבית הכנסת ולהתחנן לפני אלוקי יתברך, אבל בערב שהוא עסוק במלאכתו וצריך לגמור ענייניו וכל חפציו, ומניח הכל ובא לבית הכנסת לבקש חפצי שמים, שכרו גדול כפול ומכופל".

בפרט אם הקדים לבוא... והוא בבית הכנסת יחיד מצפה ומקווה שיבואו העם להתפלל, שהוא חשוב בעיני המלך הרבה מאוד וגיבור יקרא לו, אחר שכבש את יצרו לבטל עצמו מכל עסק ורץ כצבי לעשות רצון אביו שבשמים. והוא יתברך ישלם לו שכרו בעולם הזה ובעולם הבא, ובזה יאריך ימיו ושנותיו".

בכל יום ויום אנו זוכים לעמוד פעמים מספר ולדבר עם אבינו שבשמים, מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא. נדמה כי אין מילים לתאר את גודל הזכות שנפלה בחלקנו - בני אדם שיסודם מעפר וסופם לעפר - לזכות למה שאף המלאכים הקדושים לא זכו לשבח ולהלל מידי יום ביומו לאבינו שבשמים!

אלא שכפי שכבר דרשו חז"ל על נושא התפילה (ברכות ו ב וברש"י שם) מהפסוק (תהלים יב ט): 'פָּרַם זֹלוֹת לְבַנֵּי אָדָם' - "אלו דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם"; לדאבונו לב ההרגל הפך לטבע בעבורנו, ופעמים רבות ניגשים אנו לתפילה בחטף ובלא שימת לב לגודל השעה והמעמד.

אי לכך הקדיש השולחן ערוך כמה סימנים בהלכות תפילה (או"ח צ-צב), שבהם הביא הלכות המבוססות על הנהגות חז"ל ומאמריהם, דברים שיש בהם כדי לעורר כל לב להתכונן לתפילה כדבעי.

יסודן של הלכות אלו מתבסס על העובדה הפשוטה שכשאנו מתפללים לפני ה', אף שאנו עושים זאת כמה פעמים בכל יום, אל לנו לתת להרגל לגרום לנו לגשת כפי שאנו ניגשים ושיחה עם חבר, להבדיל אלף אלפי הבדלות. אלא עלינו לדעת ולחשוב לפני מי אנו עומדים לדבר, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ובשל כך להתכונן למעמד כראוי.

אחד ממאמרי חז"ל הידועים בעניין זה מופיע בדברי המשנה (ברכות ה א): "חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים כדי שיכוונו ליבם למקום".

מקור למנהגם של החסידים הראשונים

כך כתב הרמב"ן על הפסוק בפרשתנו (לה א): "קום עלה בית אל וְשֹׁב שָׁם וְנִשְׁחַח שָׁם מִזְבְּחֵךְ"; "לא ידעתי מהו 'ושב שם'... ואולי צוה 'ושב שם' לפנות מחשבתו לדבקה בא-ל". וכך כתב גם הס'פורוני: "ושב שם" - לכיון דעתך קודם שתבנה המזבח, כעניין אמרם ז"ל (ברכות ל א): 'חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים כדי שיכוונו את ליבם למקום'".

והרי הדברים מבהילים: אם יעקב אבינו, עליו השלום, שהיה מרכבה לשכינה, ודבקוהו בה! לא פסקה אף לרגע - כשרצה לבנות מזבח ולהודות לה' הוצרך להכנה מיוחדת, על אחת כמה וכמה אנו הטרודים ושקועים בצורכי העולם הזה, ודאי שצריכים אנו להכין עצמנו בטרם ניגש לתפילה, לפנות מחשבותינו מענייני העולם הזה ולהפנים כי אנו עומדים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא (שערי תפילה).

הכנת הגוף והמלבושים לתפילה

חז"ל הדגישו מאוד את חובת האדם להתכונן לקראת תפילתו לפני מלכו של עולם: במציאת מקום מכובד, בניקיון גופו ובלבישת מלבושים נקיים ומכובדים. ומקור הביאו לכך בגמרא (שבת י א) מן הכתוב: "הפון לקראת אלקיך ישראל" (עמוד ד יב).

גם להלכות אלו מצאנו מקור בפרשתנו (לה ב-ג): "וְהִטְהַרְוּ וְהִחְלִיפוּ שְׂמֹלֵתֵיכֶם; וְנִקְוָה וְנִעְלָה בֵּית אֱלֹהֶיךָ"; "עליו כתב האבן עזרא: "מהמקום הזה נלמד שחייב כל ישראל כאשר ילך להתפלל למקום קבוע להיות גופו נקי ומלבושיו נקיים".

ובספר 'כף החיים' (צא כ) הביא בשם ספר חסידים: אדם המופיע לפני מלך בשר ודם, לא יבוא כאדם היוצא אל השוק, אלא יתעטף להיות לפניו באימה ובריאה ובכבוד; אם כי, אנו העומדים בתפילה לפני אדון כל הארץ יתברך שמו - על אחת כמה וכמה שיש לנו להתעטף כראוי ולהיות לפניו באימה ובריאה, ועל כך נאמר (שמואל א ב ל):

אמן

מלחמה תפילה דורון

כשעולות אותן ברכות שוננו ב'אמן' למעלה, מיד נפתחים כל השערים בפניהן, ומכריזים ואומרים בכל הרקיעים: זהו הדורון ששלח פלוני למלך, וזו הברכה שנעשתה בשלמות כראוי. ובשכר שגרמו ישראל נחת רוח למעלה, פותחים שערים לקבל תפילתם וניצלים מכל המצרים להם.

(זוהר פ' וילך רפא א; רעיא מהימנא עקב רעא א)

יהודי יקר!

בכל בוקר ניתנת בידך ההזדמנות לשגר מתנות נפלאות למלך העולם, לזכות שייפתחו שערים לקבלת תפילותיך לרצון ולהינצל מהאזורים להציק ולהצד לך. הקפד על אמירת ברכות השחר בשלמות ועל עניית אמן אחריהן כראוי, ובכך תזכה להתברך מפי עליון בכל מילי דמיטב. אמן.

